

ՌԻԻՐԱԿ

ՀԱՆՐԱՊԵՏ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

Ի. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 42

||

19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1902

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

« Ի՞նչ է կրօնք » . — Բ. — Կրօնական

Ներողանութիւնը

Սարգիս Շնորհալի (Քննական Ուսումնասիրութիւն
կեանքին ու գործերուն վրայ)

Հազարաւոր լինելու երկրին մէջ (Ուղեւորի Տպաւո-
րութիւններ)

Իմացականութիւնը

Ի՞նչ է աղօթքը (Մեծ հեղինակներու կարծիքը)

Ամենապատիւ Տ. Տ. Սահակ Արքեպիսկ. Խաչատեան,
նորընտիր Կաթողիկոս Կիլիկիոյ Տան

Ռումուլա (Թերթոն)

Քաղաքական = Ներքին Լուրեր

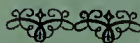
ՏՈՔԹ. ՃՕՆ ՔԵՅՐՏ

ԲԱՔԳԷՆ ՎԱՐԴ

ՈՒԻԼԵԸՄ ՏԸՐՊԱՆ

Թարգմ. ՀՐԱՆՏ

Թարգմ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Հատը 40 փարա

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Պապ Ալի Ճասսէսի, Բաշիս Էմինի Խան, Թիւ 38

ԱՌԻՐԱՄԱՆ

ՀԱՆՔԵՆ

Ազգային, Գիտական, Գրական եւ Քաղաքական

Ի. ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 42

||

19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1902

ԲԱՃԱՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

1. ԲԻԻՐԱԿՆ առ այժմ կը հրատարակուի շաբաթը մեկ անգամ մը. — 2. Տարեկան՝ բաժնեգրինն է Պոլսոյ եւ Գաւառներու համար 50 դրոս, Արսասանմանի համար՝ 5 բուլղի, կամ 12 ժրանկ կամ 2 $\frac{1}{2}$ տոլար, քիթասաւարեան ծախսը մեր վրայ: — 3. Ձեռնէ կը ծախուի հասք 40 փարայի: — 4. « ԲԻԻՐԱԿՆ » ի վերաբերեալ բաժանորդագիրն, նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Կ. Պոլիս, Պայայ Հաուսի միջոցով՝ Ռոպերտ Գօլէն, Բրոք: Յակոբոս Հ. Ճէնիգեանի. — 5. Անվան համակ կամ գրութիւն չընդունուիր. — 6. Տասը օրինակի բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ նուէր կը տրուի:

“ ԻՆՉ Է ԿՐՕՆՔ ”

Բ.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՆԵՐՈՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սակայն կրօնական միութեան համար ուրիշ տարրեր պողոտայ մը կայ: Բոլոր անվերջ եւ ներդաշնակ մարդիկ այժմ սա անվերջապէս համոզման կողմէն թէ կրօնքին էական ոգին կրնայ գոյութիւն ունենալ աստուածաբանական տարրեր գաղափարներու մէջ ալ, եւ թէ՛ թէպէտ բարի մարդիկ կարելի է որ իրարմէ տարբերին, եւ մեծապէս տարբերին, հաւատքի վարդապետական ձեւերու մէջ, կայ աւելի խորունկ բան մը որ անոնք կը միացնէ: Կրօնքին էութիւնը բան մըն է որ աւելի ընդհանրական է քան անոր դաւանանքները: Մէկ կողմէն Ս. Բերնարդին, Թովմաս Բէմփայրի, Սալվեստորուայի եւ Ֆէնէլոնի ու Փասքալի եւ միւս կողմէն

Գրանմէրի, Լաթիմէրի ու Հէրէյի Թէյլըրի նման բողոքական աստուածաբաններու գաղափարաց եւ դաւանութեանց մէջ մեծ տարբերութիւն ըլլալով հանդերձ, ո՛վ երբեք կրնայ տարակուսիլ թէ կար անշուշտ այսպիսի մեծ ու բարեպաշտ մարդոց մէջ նաեւ խորունկ եւ էական ներդաշնակութիւն մը: Արդի ժամանակաց մէջ ալ ունեցած ենք մեծ մարդիկ, քրիստոնեայ ականաւոր քարոզիչներ, կարտինալ Նիւմէնի եւ Արնոլտի պէս, որոնք թէպէտ գաղափարով, դաւանանքով իրարմէ մոծապէս կը տարբերէին, բայց հակառակ իրենց եկեղեցական եւ վարդապետական տարբերութիւններուն, իրրեւ աստուածապաշտ, իրրեւ քրիստոնեայ մարդիկ իրար պէս եւ հիմնապէս մէկ էին: Եւ մենք եթէ այդ մէկ բանը ձեռք ձգելու կարող ըլլանք — ինչ որ կ'ուզէք կոչեցէք ղայդ, հոգեկան կեանք, աստուածապաշտութիւն, սրբութիւն,

հոգւոյ նուիրում Աստուծոյ, կամ տուէք անոր թէ կ'ուզէք ամէնէն գեղեցիկ անունը, սէր և նուիրում Քրիստոսի իբր հոգւոյն միակ Փրկիչը և Տէրը, — եթէ կարող ըլլանք մտքի գաղափարներէն աւելի խորունկը թափանցել և հասնիլ հոգիի այն զարմանալի, անոյշ և ամենայաղթ բարեխառնութեանը և ունակութեանը, մարդկային կուրծքին մէջ գտնուած այն երկինքի կլիմային և մթնոլորտին, հոն պիտի չգտնէի՞նք կրօնքին բուն էութիւնը, և պիտի չհամոզուէի՞նք թէ արտաքին, հարեւանցի տարբերութիւններ էին որ այս մարդիկը մէկ մէկէ բաժնուած էին:

Այո, հոգիի այդ խորութեանց մէջ է որ կրօնքին էութիւնը կը կենայ, ոչ թէ եկեղեցական կարգ կանոնի կամ աստուածաբանական վարդապետութեանց մէջ. մինչեւ անգամ բարոյականութեան և կեանքի մաքրութեան մէջ ալ չէ ան, այլ Քրիստոսի համար մեր ունեցած սիրոյն և նուիրման մէջ: Աստուածաբանութիւնը, յիշաւի, գիտութիւններուն ամէնէն ազնիւն է: Մարդկային մտքին ամէնէն բարձր զբաղումն է այս գիտութեան ժեռ խնդիրները յուզել և ջանալ յստակութիւն և կանոնաւոր դրութիւն մը յօրինել Աստուծոյ և աստուածային իրերու վրայ մեր գաղափարներէն, բայց թերեւս այս բարձր սահմաններուն մէջ ամէնէն աւելի աշխատող և ուսումնասիրողներն են, որ ամէնէն աւելի դժկամակ են չափէն աւելի կարեւորութիւն տալու իրենց գործին, գիտակից ըլլալով որ իրենց ամէն մէկ քայլին անհուն դժուարութիւններու կը հանդիպին հետազոտութեանց մէջ, գիտնալով որ ինչքան դժուար է մարդուս թերակատար մտքին մաքսով այս դժուարութեանց հետ, և թէ որչափ պատճառներ կան թիւրիմացութեան և սխալանքի, եւ որչափ կարելի է որ ամէնէն աւելի խղճամիտ հետազոտիչներն ալ բոլորովին տարբեր եզրակացութեան հասնին. — այս ամէն բաները լաւ գիտնալով, թերեւս ասանկ խնդիրներու վրայ ամէնէն աւելի և ամէնէն խորունկ խորհողներն են որ ամէնէն աւելի կը խորշին աններողամիտ ոգիէ մը. և կրօնական խնդրոյ մէջ թիստ վճիռներ արձակե-

լէ: Թերեւս կան այնպիսիներ՝ որոնք ինծի հետ պիտի համաձայնին երբ ըսեմ թէ քանի որ մարդ մը տարիքը առնէ՝ աւելի համեստ, աւելի քաղցր, աւելի հանդաբտ եւ աւելի ներողամիտ ոգի մը կ'սկսի զօրանալ իր մտքին մէջ. կ'սկսի հետզհետէ նուազ կարեւորութիւն տալ այն կէտերուն որոնք կը բաժնեն իրարմէ եկեղեցիները, կ'սկսի խորհիլ թէ չարժեք որ մարդիկ սիրոյ մէջ իրարմէ բաժնուին անոնց պատճառաւ, վերջապէս կ'սկսին համոզուիլ թէ ասոնցմէ չէ որ կախում ունի հոգիին Աստուծոյ եւ յաւիտենականութեան հետ ունեցած յարաբերութիւնը:

Տեսնելով որ ամէն եկեղեցիներու մէջ կան մարդիկ որոնց անոյշ եւ սրբանուէր կեանքը նոյն իսկ Քրիստոսի ոգին կը շնչէ, եւ որոնց համար առանց տարակոյսի կրնայ ըսուիլ թէ Քրիստոսի սիրելի են, ի՞նք պիտի զլանայ եղբայրական սէր անոնց՝ զոր Տէրը ընդունած է, ի՞նք պիտի երես զարձնէ այն քրիստոնէական խստութեամբ եւ աններողամտութեամբ այն մարդոցմէ՝ որոնց թերեւս քիչ ատենէն պիտի պատահի երկինքին մէջ: Ո՛չ, որ ատեն որ կուսակցական ըզգացումի տաքութեան մէջ, աղանջներու եւ եկեղեցիներու յոգնատանջ՝ կոիւններու եւ վէճերու մէջ, կը փորձուինք աստուածաբանական կամ եկեղեցական աններողամիտ ոգի մը տածելու՝ կամ մտաւորական սխալանքի համար զգալ այն զայրոյթը եւ ատելութիւնը զոր պէտք էր պահէինք մեզի համար մէկ մտածում մը կայ որ զմեզ ուղղութեան բերելու է: Յիշենք տարբեր եկեղեցիներու վերաբերող բարի եւ սուրբ մարդիկը որոնք երբեմն մեզի հետ էին ու հիմա Քրիստոսի հետ, եւ հարցնենք թէ արդեօք այն եկեղեցական խնդիրները որոնք զանոնք հոս բաժնեցին, եւ որոնց վրայ կարելի է ունեցան այնքան տաք վիճաբանութիւններ, կրնա՞նք զանոնք հիմա ալ բաժնել հոն երկինքին եւ այն խորունկ ու աստուածային կեանքին մէջ ուր մտած են հիմա Մատանք նաեւ թէ՛ եթէ մարդուս ալ վիճակի օր մը միանալ անոնց երջանկաւէտ

կայծակի արագութեամբ բոլոր դաւառին մէջ կ'հռչակուի Ստեփանոսի բեմը: Ըստ սովորութեան՝ վարդապետներէն և առաջնորդներէն ռմանք «նախանձաբեկ լինէին նմա վասն մանկական հասակին» և նոյն իսկ կը յանդգնէին բնամբասել երիտասարդ վարդապետը Բարսեղ կաթողիկոսին առջեւ: Ի՛նչ կ'նշանակէ այս, որ այնքան երիտասարդ և անմօրուս մէկը ա՛յնչափ համակրանք չահի, այնչափ սիրուի, որչափ իրենք չէին շահած, չէին սթրուած տարիներու երկար ընթացքում, և ծաղկեալ մօրուքներու կախարդանքով:

Բարսեղ կաթողիկոս՝ հեռատես, խելացի և ողջամիտ զուէս մը, նշանաւոր նաեւ իբր կաթողիկոս ուղեց անձամբ լուծել խնդիրը. նշանաւոր եպիսկոպոսներու, վարդապետներու և աշխարհականներու հետ կարմիր վանք գնաց. յատկապէս իր հետը առաւ այն ժամանակի մէջ հռչակուած Մեղրիկ և Կիրակոս գլխաւոր (== մեծ) վարդապետներն ալ:

Կարմիր վանքցիներ շքեղ ընդունելութիւն մ'ըրին Հայոց կաթողիկոսին: Շաբաթ օր մըն էր, դիշերային պաշտամունքի ատեն, ըստ հին սովորութեան, քարոզ կը արուէր: Ծերունի վարդապետներ խնդրեցին կաթողիկոսէն, որպէս զի իր հետեւորդ վարդապետներուն, հաւանաբար գլխաւորներուն հրաման տայ քարոզելու. «Հրամայեա՛ վարդապետացդ խօսել առ մեզ բանս միաթարութեան»: Ասոնք արդէն նախանձաբեկ խոշոր արհամարանքով մը ըսին ծերունիներուն. թո՛ղ ձեր վարդապետը խօսի ձեզի, զուք որ Քի մանուկ հասակի՞ն համարձակութիւն տուած էք անոր քարոզելու եկեղեցւոյ բեմէն. ի՛նչպէս թոյլ կուտաք որ անմօրուք երիտասարդը քարոզէ. չէ՞ք գիտեր թէ Գրիգոր Աստուածաբան ի՛նչ կ'ըսէ. «Յիսուս երեսնամեայ մկրտի և զու յառաջ քան զմօրուսդ վարդապետես»: Խնդիրը հո՛ն հասաւ որ Ստեփանոս պարտաւորուեցաւ բեմ ելլել կաթողիկոսի ու հետաքրքիրներու ներկայութեան: Խաչակնքեց իր կուրծքը և ըսկըսաւ խօսիլ: Առատ խօսուածք, ճարտար լեզու, իմաստալից խօսք, բեմական յաջո-

ղութեան մը այդ տարրներով՝ Ստեփանոս ափ ի բերան ըրած էր նախանձոտները: Եւ երբ աւարտեց իր քարոզը և եկաւ կաթողիկոսին աջն առնելու, գնահատել զիտցող Բարսեղ՝ հայրաբար ողջագուրեց երիտասարդ բեմակա-նը, համարեց զանի, և իրեն յատուկ ոսկիով և արծաթով զարդարուած զաւազանը՝ անոր ձեռքը տուաւ և իր մատնին անցուց անոր մատը և յաջորդ օրն ալ՝ կիրակի, եպիսկոպոս ձեռնադրեց Մանուկն Ստեփանոսը, Կարմիր Վանքի և բոլոր նահանգին վրայ: Խնդիրը լուծուած էր. նախանձաբեկները ահաբեկած էին կաթողիկոսի այս արիական վարմունքին հանդէպ:

Ստեփանոս եպիսկոպոս յառաջացաւ Մե՛լ ուսումնասիրութեամբ և թէ՛ տարիքով և յաջողեցաւ Դպրեվանք մ'ընել Կարմիր Վանքը, անձամբ վարելով ուսուցչութիւնը: Իր ուսուցման եղանակը սա կերպով բացատրուած է. «Ո՛չ վարդապետօրէն ուսուցանէր, այլ՝ առաքելաշնորհ եղեալ՝ փչէր ի նոսա զբանն կենաց»: —

Ահա՛ այսպիսի ուսուցչի մը ձեռքին տակ յառաջ եկաւ արծաթի դարուն Սրբազան քառեակը, որոնց մէջ Սարգիս վարդապետը այնքան սիրուեցաւ իր խօսքով ու գրչով որ՝ ՇՆՈՐՀԱԼԻ տիտղոսով արտայայտուեցաւ իր գրական և բեմական արժանիքը:

Սարգիս Շնորհալիի կեանքին մանրամասնութիւնը դժբախտաբար անձանթ մնացած է. Գիտենք միայն թէ Կարմիր վանքի մէջ չմնաց, այլ՝ անցաւ Սեւա լեռան ուրիշ մէկ վանքը, որ Քաւաթիբու ասորերէն անունով ճանչցուած է, թէ «ցաւազին անձամբ», ծերութեան ատեն սկսաւ իր ընդարձակ մեկնութեան եւ արդէն ծեր էր, իր իսկ բացատրութեամբ, երբ 1166ին համառօտեց զայն հաւանաբար բարեկամներու թախանձանքով: Հո՛ն, այդ վանքի մէջ, իր բոլոր կեանքը նուիրեց ի խոկումն Ս. Գրոց. հո՛ն գրեց իր մեկնութիւնն ալ կաթողիկեայց հօթը թուրթերուն վրայ եւ վերջապէս հո՛ն թաղուեցաւ ինքն ալ՝ իր կեանքը արդիւնաւորելէ ետքը:

Սարգիս Շնորհալիի կ'ընծայուի նաեւ նա-

(1)

եկը,
այսօր
պարզ
և Սա
նաւ
նաւիկ
թիւ 66

թիւ 66

եկի մեկնութիւն մը, որ սակայն վաւերապէս չէ՝⁽¹⁾։ Կ'ընծայուի նաեւ մեկնութիւն մը Եսայի մարգարէի գրութեան մը, որովհետեւ իր համաձայնութեամբ մէջ, բայց այս ալ, ո՛վ գիտէ ո՛ւր մնացած է։

Իսկ Կաթողիկեայ մեկնութիւնը անաշարտ հասած է մեզ շա՛տ մը զրնգիր օրինակներով եւ կրկին տպագրութիւններով։ Աստուծոյ շա՛տ նպաստաւոր եւ շատ արժէքաւոր ապացոյցներ են գրքի մը համար, որ յիշուած է, կարդացուած է եւ կրնայ միշտ կարդացուիլ բոլոր քրիստոնեաներու կողմէն եւ սիրով։

Սարգիս Շնորհալիի Կաթողիկեայ մեկնութիւնը, որ ծանօթ է ՍԱՐԳԻՍ ԳԻՐԻՔ անունով ալ, աւարտած է 1156ին։ Տասը տարի ետքը, երբ շա՛տ ծեր էր, համառօտեց իր գործը։

Կարապետ անուն աշխատասէր եւ բանգէտ վարդապետ մըն ալ յայտնի չէ՝ թէ երբ, համառօտած է Սարգիս Շնորհալիի մեկնութիւնը, ա՛յնքան համառօտ որ բովանդակութիւն մը կամ նախադրութիւն մ'է, բայց ճիշդ եւ խիտ։ Այս Կարապետ վարդապետն է որ գրած է Մանուկն Ստեփանոսի հետաքրքրական կենսագրութիւնը եւ տուած է արժէքաւոր տեղեկութիւններ Սարգիս Շնորհալի եւ անոր դասընկերներուն վրայ։

Մենք պիտի գործածենք ընդարձակ Սարգիս-գրքի երկրորդ հրատարակութիւնը, որ լոյս տեսած է 1826 սեպտ. 1—1828 մարտ 24։ Առաջին տպագրութեան (1744) թերութիւնները նկատի առնելով, Կարապետ ու-

(1) Ես պիտի վարկէի քե մեկնած ըլլայ նաեւ ինքը, եւ այդ մեկնութիւնը՝ կուտուած։ Շա՛տ լայնի է որ նաեւ չափազանց սիրուած եւ շարժուած է Սեաւ լեռան վանքերու մէջ։ Սարգիս Շնորհալի զգալապէս ազդուած է նաեւ իր բացատրութիւններէն, մա՛նաւանդ նաեւ իր շեշտներէն։ Կարդացե՛ք իր վերջաբանը (էջ 667—668), որ կարծես քե նաեւ զբաղեցնէ մեկնէ։

Բ. Վ.

սուսնասէր եւ գրասէր Պատրիարքը՝ Երուսաղէմի մատենադարանին երկու օրինակներուն վրայ, որուն մէջը 1338 թուականը կը կրէ, որ ուղղակի Սարգիս Շնորհալիի ձեռագրին վրայէն ընդօրինակուած է, իսկ երկրորդը 1399ին, Կ'հրատարակէ երկրորդ անգամ։ Այս երկրորդ տպագրութեան ատեն առաջինն ալ բաղդատութեան կը դրուի եւ կարեւոր տարբերութիւնները կամ հրատարակիչներուն բացատրութեամբ աւելորդը՝ այս տպագրութեան մէջ « յղընգաձեւի » (ըզընգաձեւ = փակագիծ) կ'առնուի։ Տպագրութեան ծախքը կ'հոգայ Ակնեցի Թէրզեանց Արքայապետ ամիրայ, նոյն իսկ իր տպարանին մէջ հրատարակել տալով։ Բայց տպագրութիւնը չաւարտած կ'մեռնի Արքայապետ ամիրան եւ իր եղբայրը Երամ ամիրայ՝ զուլս կը հանէ իր եղբոր ձեռնարկը։ Օրինակներու բաղդատութեան եւ հրատարակութեան կը հսկէ Ակնեցի նարինեան Անդէաս Վրդ., Կարապետ Պատրիարքին աշակերտը։

Սարգիս-գրքի այս տպագրութիւնը, զոր պիտի գործածենք, երկրորդն է 702 ընդարձակ երեսներով։ Միասին հաշուելով յառաջաբանը, Կարապետ Վրդ.ին գրած կենսագրական տեղեկութիւններն ու համառօտութիւնը, ցանկը եւ յիշատակարանը։ Բոլոր գործը 660 երեսներէ աւելի է։

Սարգիս Շնորհալի արծաթ միջակ դրիչ մը գործածած է իր մեկնութիւնը գրելու համար։ Եթէ ոսկեղարու ոճը չէ այդ, կ'օտոնայ Սահակ-Մեսրոպեան դպրոցի ոճին, Իգնատիոս Վրդ.ի եւ Ս. Ներսէս Շնորհալիի ոճերուն պէս։

Առաջին յօդուածով դիտել տուինք արդէն թէ մեկնիչս յայտնի հետեւող մըն է մասնաւորապէս Ոսկեբերանի եւ իր մեկնութիւնը միշտ բարոյական ուղղութիւն մը ունի եւ ամէն դասակարգի քրիստոնեաներու շինութեան կը նպաստէ։

Սարգիս Շնորհալի կատարելապէս հոգեկիր անձ մ'է։ Գրչի եւ լեզուի ճարտարութեան մէջ կ'արտափայլի իր հոգեկան յստակ եւ զէմյանդիմանական (intuition) վճիտ վիճակը։ Վիճակ մը, որ անհրաժեշտ է Ս. Գրոց վը-

բայ խորհրդածելու ատեն եւ բացարձակ պայման մը՝ նաեւ աղօթողներու եւ սրբազան բեմասացներու համար :

Մեկնիչս կ'զգայ այդ պէտքը եւ կ'արտայայտէ զայն ո՛չ միայն իր մեկնութեան ամբողջ ընթացքին մէջ, այլ մանաւանդ իր յառաջաբանին ճիշդ սկիզբը :— Աստուածային տեսութիւններու եւ իրողութիւններու պարապիլ անոնց մտքերուն յատուկ է, որոնց սիրտն ու հոգին մաքուր է եւ իրենց վրայ կ'ցուցնեն չնորհաց՝ Հոգւոյն գրաւականը անկասկած ցնծութեամբ մը : Ահա՛ այս ոգիով եւ այս սկզբունքով գրուած մեկնութիւն մըն է Շնորհալի վարդապետին գործը, զոր ծանօթացնելու համար ճաշակներ միայն պիտի տանք :

Սա ալ դիտել կուտանք թէ Սարգիս-գրքի ամբողջին վրայ գաղափար մը կազմելու համար, կաթողիկոսայց իւրաքանչիւր թուղթէն պիտի ընտրենք աւելի հետաքրքրական գլուխներ ու հատուածներ եւ ասոնց մեկնութիւնները պիտի ներկայացնենք կարելի եղածին չափ նոյնութեամբ :

Սարգիս-գրքին մէջ յատուկ ուշադրութիւն կ'գրաւեն ՅՈՐԴՈՐԱԿՆԵՐԸ, որ մէջ մէկ իմաստալից քարոզներ են, խրատներ ու խորհրդածութիւններ, որոնք կ'արժէ որ խնամով կարդացուին :

Սկսինք ուրեմն :

ԲԱՅԳԷՆ ՎԱՐԴ

Նախորդ յօդուածին մէջ, էջ 644, տող 11, բնագիտական բառը կարդալ բնագրական :

ՀԱՉԱՐԱԽՈՐ ԼԻՃԵՐՈՒ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

ՏԱՍԸ ՀԱՉԱՐ ԿՂԶԻՆԵՐԷ ԲԱՆԿԱՅԱԾ ԵՈՎԵԶԵՐԻ ՄԸ

Ուրիշմ Տըրպան՝ ծախօթ է Բիւրակնի ընթերցողներուն, իր գրասարքիկի ցօթերով, որոնց էն գեղեցիկներէն մէկը

կը հրատարակենք այս անգամ, Հազարաւոր շիճերու երկրին վրայ, որուն ընթերցումը կ'աւարտալ վայելք մըն է :

Ֆինլանտիա, կարգ մը տեսակէտներով ամենահետաքրքրական երկիրն է Եւրոպայի : Ան՝ հիւսիսի մէկ շղթան է ապառաժուտ Սքանտինաւիոյ, — Ռուսիոյ մէկ մեծ մասը կազմող ընդարձակ տարածութեան միջեւ : Բաղաքականապէս ալ, մինչեւ այսօր շատ կարեւոր դիրք մը ունեցած է, որովհետեւ որքան որ Ռուսիոյ միացած է, իր բնակիչներուն նախընտրութեամբ, սակայն և այնպէս դեռ կը պահէ իր ինքնավարութիւնը, անանկ որ Ձարը կայսրութեան այս մասին համար միապետ մը ըլլալէ աւելի մեծ դուքսն է Ֆինլանտայի : Մեղք որ շատ երկար ատեն մը պիտի չպիտի կրնայ տեսել այս ինքնավարութիւնը եթէ միջոց մը չգտնուի արգիլելու հարկեցուցիչ ռուսականացումը :

Ֆինլանտիա, դրախտ մըն է խեղացի ծոյլի մը համար որ հանգստութիւն ու առողջ գուարճութիւն մը կը փնտռէ, « հեռու աղմկայոյզ ամբոխէն » : Շատ մը փափկակազմ, վտիտ ու ջղային մարդիկ՝ զուր տեղը ծամաքային Ամերիկայի բազմամարդ, մտայոյզ ապաստանարաններուն մէջ ապաքինիլ կը փորձեն, տեղեր մը ուր « ունայն դեղեցկութիւն » ներու մէկ շարքը միւսին յաջորդէ : Ամէն անոնք որոնք հանգստաւէտ պատենութիւններ մը կը փնտռեն բնութեան հետ հաղորդակցելու համար, ու կ'ուզեն անոր օտքերուն տակ փոռիլ մտային կարողութիւններու կազդուրումին հետ, հոգիի կուշտութեամբ մը ծծելու նոր ուժ մը անկէց իրենց տկար մարմնոյն համար, այդ մարդիկը շատ աւելի աղէկ պիտի ընէին եթէ Մօթէ-Բարլօէն, Վիսպատէն կամ Սրաէն դէպի Թիրօլի լեռները, կամ Դանուբի եզերքը փոռող ստորին կարպաթեաններու ամրոցները, կամ Պալմերիոյ լեռնազաւառները եւ կամ, ամէնէն պատուականը, կըղզիներով եզերուած Պալթիկին ու ձիւնապատ Հաբոնիոյ միջեւ տարածուող մեղմօրէն մըմնջող ու չողարձակօրէն ժպտուն

ջուրերու երկիրը քաշուէին : Անթիւ անհա-
մար տեղեր պիտի գտնէ հոն զբօսաշրջիկը ,
տեղեր ուր էն հաճելի ժամանակ մը կրնայ
անցընել մենակեաց ըլլալով մէկտեղ :

ԺԱՅՌՈՒՏ ԴՐԱՒՏ ՄԸ ԵՌՈՎՈՒՆ ՄԷՁ

Եթէ Ֆինլանտիա երբեմն կոչուած է իբրեւ
« հազարաւոր լիճերու երկիրը » ատկէ զատ
արժանի է նաեւ նկատուելու իբրեւ « Տասը
հազար կղզիներու երկիրը » : Որովհետեւ ոչ
թէ միայն իր լիճերը կէտկիտուած են կղզ-
եակներով հապա ծովեզերքը բոլորող կղզի-
ները բառին բուն նշանակութեամբ անհա-
մար են : Արշիպելագոսի այս անծայր կոյ-
տին վրայ օրէ օր աւելի մեծ հիացումով մը
նայած եմ : Քանի մը տարիներ առաջ Պօթ-
նիական նեղուցը ճեղքեցի Սթօքհոլմէն
մինչեւ Ապօ , այսպէսով Շուէտի ոստանէն
դէպի Ֆինլանտիոյ մայրաքաղաքը ճամբոր-
դելով : Յետոյ նորէն Շուէտի նոյն գիծով
լարունակեցի ճամբորդութիւնս , Ապօի ու
իր չրջականերուն հետ լաւ մը ծանօթանալէ
վերջ , ծովով Հէլսինկֆոր , Ֆինլանտիոյ
նոր մայրաքաղաքը հասնելու համար : Կըղ-
զիները պարզապէս կը վխտային , Շոգենաւը
մանուածապատ ճամբաներ մը կը գծէր ա-
նոնց մէջերէն , նեղ անցքերէն խուսափե-
լով՝ աւելի լայն անցքերը մտնելու համար :
Յետոյ բացուեցաւ , ծովեզերքէն հեռու բաց
ովկիանոսը գտնելու մտքով , ետ դարձաւ
նորէն ծովեզերքին վրայ գտնուող քաղաք-
ներն ու գիւղերը հանդիպելու համար , միշտ
կղզիներու այս խումբերու գումարտակներուն
մէջ՝ անանկ որ տեսնուեցաւ թէ ժամանա-
կի երկար տեւողութեան մէկ շրջանին , ճըմ-
բան մրրիկները ու փոթորկալից ծովերը
մաշած էին Ֆինլանտիոյ ծովեզերքները
մինչեւ որ վերջապէս հիանալիօրէն կղզ-
եակներով եզերուած լուսանցքը եղած էին
անոնք աշխարհի մէջ :

ԶՈՒԱՐԹ ՄՈՍՔՈՎԱԿԱՆՆԵՐ

Հիւսիսային գլուխը գացող ճամբորդ մը կը
նայուի Լոֆոտէն կղզիներէն , հարիւրաւոր
մզոն ներս , Նորվեկեան եզերքին երկայնք

ի վեր տարածուող նշանաւոր անցքէն :
Նմանօրինակ հաճոյք մը վայելած կ'ըլլայ
մարդ ամէն օր , իրարու ետեւէ , Ֆինլան-
տայի եզերքը շրջելով : Շոգենաւը օրուան
մեծ մասը Լաքիւրինթոսական անցքերուն՝
կղզիներուն մէջ կ'անցընէ , և որքան ալ կա-
տաղի ըլլայ Պալթիկ , այս անսահման Ար-
շիպելագոսները կը փշրեն ալիքները ու
շոգենաւը իր ճամբան կը շարունակէ հան-
դարտ ջուրերուն վրայէն : Ամրան մեղմ գե-
փիւռները չեն զաղբեցներ երբեք իրենց
մրմունչը ու հեզիկ ալեակները իրենց նուա-
զի cadence , բացարձակ լռութեան առանց
խիկ ամենափոքրիկ խզումի մը : Տարակոյս չի
կայ որ հազարաւոր տարմորաներ կը թռչին
հոս հոն , ժայռերուն շուրջը . հարիւրներով
շոգենաւին կը հետեւին , ճչելով ու ճամ-
բորդներէն երբեմն երբեմն իրենց նետուած
պատառիկներուն համար աղաղակելով : Բա-
նի մը Ռուս աղաքներու և աղջիկներու հա-
ճոյքէն , որոնք այնքան առատածեոն էին
թուղուններուն համար սարքած իրենց խըն-
ջոյքին մէջ , ես ալ առի իմ բաժինս , որքան
որ պարզ ժամանց մըն էր ան : Այս դեռատի
օրիորդները ու պարոնները աշուճապետա-
կան ընտանիքի մը կը պատկանէին : Ռու-
սերը խաղի մէջ ամենազուարթ ու ամէնէն
աւելի հաճոյք պատճառող ժողովուրդն են :
Անոնք ուրիշ ու է ազգէ մը աւելի հա-
մարձակ են իրենց զուարճութիւններուն մէջ ,
թէ և իրենց զուարճութիւնները շատ տար-
բեր են կարգ մը տեսակէտներով : Ռուսա-
կան պարերը ծայր աստիճանի աշխոյժ են ,
թէ և անոնց եզանակը միշտ հակամէտ ըլլայ
մեղամաղձ չեշտ Թը առնելու : Այս աղաքնե-
րն ու աղջիկները կ'երգէին , կը խնդային ,
ժխորածայն կը խաղային ամբողջ առեւնը ,
ամենազուարթ եղանակով մը , բայց բոլոր
իրենց վարմունքը վայելուչ ու անմեղ էր :

ԶՈՐՍ ՆՄԱՅԻՁ ԵՌՈՎՆԵՐԱՅ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Ապօ , Հէլսինկֆոր , Հանկօ և Վիպորկ
ուշադրութեան ամենաարժանի վայրերն են
Ֆինլանտական ծովեզերքին . վրայ , Այդ տե-

ղերէն ամէն մէկը իր շրջականերով մէկտեղ հետաքրքրութեան ահագին աղբիւր է։ Ներկարագրեմ ձեզի՝ Ապօն։ Եւրոպական էն տարօրինակ ու է՛ն գիւթիչ հին քաղաքներէն մէկն է ան։ Գրեթէ ամէն բան հին է հոն, ու գրեթէ բոլոր շէնքերը փայտաշէն։ Մասնաւոր հմայք մը ունին փայտաշէն քաղաքները, երբ անոնք՝ մասնաւոր Ապօն պէս ըլլան, աշխարհագրականօրէն գեղեցիկ հեռաւորութիւններու, ու պատմականօրէն ակնածական առնչութիւններու քաղաք մը։ Հին Ապօն հետ սիրահարեցայ ես։ Ո՛ր է ան հիմա։ ցրցնուած արուարձաններու իր բաժանումներուն մէջ այնքան անուշօրէն գեղեցիկ է, մաքուր ու զարդարուն վիլլաներովը, կարճ, սակայն չողարձակ ամառուան եղանակին ծաղկած պտուղի, կոկիկ պարտեզներովը ու իր կոնակի կողմը տարածուող անտառներովը եղեւիններու որոնք մթնոլորտը անուշահոտութեամբ կը լեցնեն։ Պալթիկի գեփիւռները մաքուր մթնոլորտին մէջէն կը հոսին, ու կը սփռեն անոյշ բոյրերը մեծ անտառներուն մարդկային թռքերու օգտին համար։ Իրաւ է որ Ապօն հին ամենագեղեցիկ տուններուն մէկ մեծ մասը առաջին առիթով կը նմանին կոճղերէ շինուած ահագին խրճիթներու, բայց հմայքը քիչ մը վերջն է որ ի յայտ կուգայ։ Երկու ամենապատկառելի շէնքերը, մայր եկեղեցին ու դիտարանն են։ Վերջինը անանկ բարձրութեան մը վրայ կանգնած է որ փառաւոր տեսարան մը կը պարզուի իր առջեւ։

Առաջինը զանգուած մըն է կատարեալ, չափազանց պարզ՝ որուն մէկ քանի մասերը հազար տարուան հնութիւն մը ունենալ կը կարծուին։ Ապօ Եւրոպայի մէջ քիչ գտնուած տեղերէն մէկն է որ պահած է իր մոմանները։ Իր հին բնակիչներէն շատերը զմեռուած կը պառկին նկուղի մը մէջ մայր եկեղեցիին դետնադամբանին տակ, և որոնք ցոյցի համար չեն եղած սակայն ինչպէս Սիկիւեան մայրաքաղաքին դուրսը գտնուող Տօմինիկեան նշանաւոր վանատան մէջ եղած Բալերմօյի հազարաւոր մեռելներունը։

Կաթողիկէին մէջի հին դամբաններէն

շատերը ամենագեղեցիկ գործի արտագրութիւններ են, Յիշատակարաններէն շատերուն վրայ գտնուած անունները Սկովտական են, բան մը որ կը յիշեցնէ մեզի ահագին թուով հիւսիսային Պրըթօններու Ֆիլլանտա հաստատուած ըլլալը։

ՊԱԹԻԿԻ ՄԷՋ ԶԲՕՍԱՆՔԻ ԿՂԶԻ ՄԸ

Ռուսերուն համար ամենագեղեցիկ վայրերէն մէկն ալ Ֆինլանտայի մէջ Հանկօն է, ուր կը դիմեն ցամաքին մօտէն գացող դրօսաշրջիկներ դէպի հարաւ գացած ատենին չիփ չիտակ Ապօյէն և կամ Հէլսինկֆօրէն, եթէ իրենց ճամբան հակառակ ուղղութեամբ է։

Ապօյին և Հանկոյին միջեւ՝ կղզիները բացարկապէս անթիւ են։ Նաւուղին լարիւրին թոսային է։ զիս շփոթեցնողը այն էր թէ գիշերն ալ ցորեկուան պէս պիտի կրնայի՞նք նաւարկել հոն։ Բայց որչափ որ գիտեմ տարբերութիւն չկար։

Հանդարտիկ օրեր ու հիանալիօրէն հրապուրիչ արեւու մուտքեր թովիչ էին այս ծովային վայրի ամառութիւններուն մէջ։ անուշադուրսութիւններ՝ ուր կղզիները իրենց բիւր ձեւերով ի յայտ կուգային միշտ։ Հանկօն Ֆինլանտայի էն մեծ ծովեզերեայ դրօսավայրն է, և իր դիրքը հիանալի։ Հանկօն մին է այն կղզիներէն որոնք կը տարածուին բացերը այն երկնիէկ ցամաքալեզուին, որ կ'երկնայ Պալթիկ ծովին մէջ ցամաքին անկիւնին մօտիկ Ֆինլանտայի ծոցին հիւսիսային ծայրէն սկսելով՝ մինչեւ հարաւային մասը։

Ֆինլանտացիներ Ռուսեր, Շուէտցիներ ու Գերմաններ, ամէնքն ալ կը սիրեն Հանկօն որուն զիրքը նպաստաւոր է ասոնց ամէնուն համար ալ, ու քանի որ ան ովկիանին բոլոր սիւքերը կը ծծէ՝ համբաւաւոր ալ է իր մթնոլորտին կազդուրիչ ազդեցութիւններով։

Հիւսիսի գեղեցիկ ամառուան ամբողջ տեսողութեան մէջ երբ առ հասարակ գիշեր չըլլար, Հանկօն համաշխարհային, յաւիտենական խրախճանքի մը երեւոյթը կ'առնէ, շատ մը երկիրներու հանգստասէրները այս

ծովային դրախտը կը դիմեն, բայց անշուշտ հիսուսէն եկողները մեծամասնութիւն կը կազմեն:

ԾՈՎԱՅԻՆ ԵԼԻՍԵԱՆ ԴԱՇՏ ՄԸ ՅՈԳՆԱԾ
ԴԱՍԱԿԱՐԳԻՆ

Հանկոյի մէջ տպաւորութիւններու արատաւոր խառնուրդ մը կայ. նորաձեւութեան հետեւող Ռուսերը զանի կեդրոնը ըրած են զուարթ խեղճամտութեան, որովհետեւ անոնք բուն կերպով կը սիրեն երաժշտութիւնը ու պարը, ինչպէս գիտեն ամէն անոնք որ տեղեակ են Մոսկովեան խառնուածքին. հետեւաբար յարատեւ խորախճանքը կը շարունակուի և ասիկա իր բարձրագոյն կէտին կը հասնի երբ Ռուսական մարտանաւ մը կղզին հանդիպի:

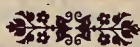
Երիտասարդ պաշտօնատարներ նաւին մէջէն կը կանչուըռտեն զուարթագին ու լեցուն եւ վառվռուն աչքերով, աշխոյժ աղջիկներ սիրուըտելու համար անոնց հետ կ'երթան աւազներու վրայ, ժեռուտ ճեմավայրերու մէջ չքեղ կրանիթէ պառնիներու միջեւ թռչիլ թեղօշի անտառներուն մէջ, որոնց թանձր մթութիւնը կը մեղմեն փայտաչէն ամառանոցները՝ տեսակ տեսակ գոյներով ներկուած ու գեղաձեւ պատշգամներով ուր կը դիմեն հիւրեր քալելու համար: Ամէն լայրկեան զուարթ մարդոց խմբակներ կ'եւելան զրօսարան տանող աւազուտ ուղիին ներքուղիներուն վրայ այն ամառանոցներէն մէկուն որ կը նայի վսեմ ուկէտին վրայ, եղեւիններու ներքեւ ժեռուտ բարձունքի մը վրան բարձրաթառ խմբակներ որ նաւ կը նստին այցելելու համար բացերը լեցած չոգենաւ մը՝ խմբակներ որոնք եկած են այս հէյտալի վայրին մէջ թոթուելու աւան հոգ, ըմբռնելու կարճ վայելք մը ու յայտնաւորող օգը մինչ չողջողուն զգիշեր ամառը էն գեղեցիկ առիթը կուտայ:

Սակայն և այնպէս Հանկո ինքզինքը յորովին զուարթութեան չէ տուած. ընդամենաւոր ան զլխաւոր կեդրոնն է Ֆին-

լանտայի էն կարեւոր ճարտարարուեստներէն մէկուն, իր հոյակապ կրանիդէ քարահանքերը ամբողջ Եւրոպայի մէջ համբաւաւոր են:

Սեւ, կարմիր գորշ եւ կանանչ կրանիդներ ամէնէն ընտիր տեսակէն՝ մեծ քանակութեամբ կը գտնուին Ֆինլանտայի մէջ. երկիրը հսկայ ներքնահրային ժայռ մըն է ծովէն դուրս ելած: Գեղեցիկ ու հսկայ յիշատակարանը որ վերջերս շինուեցաւ Մօսքօ-Բրէմինի մէջ, ի պատիւ Աղեքսանդր երկրորդի, Հանկոյի մէջ շինուեցաւ. բայց ամառը Հանկո այցելողները աւելի կը խորհին Ռուսական սիրուն մազուրգային վրայ քան թէ չքեղ քարահանքներու ու մուրճերու երաժշտութեան վրայ որ էն քիչը 500 մարդիկ շատ անգամ կը բանին:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՏԸՐՊԱՆ

Ի Մ Ա Յ Ա Կ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ը

«ՍԵՊՈՒՀ»

Հասկնալու առաջին բանը իմացականութիւնն է երբ կը ձեռնարկենք ըննել մեր էութիւնը կազմող տարրերը, անոնց ընտրողութեան հետ ունեցած յարաբերութեան համեմատ:

Իմացականութիւնը անուղղակի յարաբերութիւն ունի ընտրողութեան հետ: Զուտ իմացականութիւնը չկրնար շարժառիթ մը ըլլալ: Ասոր համար հարկ է որ զգացողութենէն տարր մը մէջ մտնէ:

Իմացականութեան պաշտօնն է գիտնալ ինչ որ գոյ է, դատել համաձայն ու անհամաձայն կէտերը, հասկնալ յարաբերութիւնները և հայթայթել այն գաղափարները որոնցմով բանական կը դառնանք:

Առանց իմացականութեան բարիի, բարոյական պարտաւորութեան գաղափարները, — որոնք հիմը կը կազմեն բարոյագիտութեան, — չեն կրնար կազմուիլ: Բայց զուտ իմացականութենէ ծնած է ո եւ է գիտու-

թիւն բանի մը իսկութեան մասին, կամ ու է տեսակ դատում, կամ գաղափար չեն կրնար շարժառիթ մը հայթայթել կամ չեն կրնար հեղինակութիւն ունենալ: Գիտնալով, բաղդատելով, ըմբռնելով, պարտաւորութեան մասին գաղափարներ ունենալով, ա՛յն պարտաւորութիւնը որ կազմուած է մեր էութեան երեք մեծ բաղկացուցիչ տարրերուն միացած գործելէն, — և անջատ ըլլալով, մարդուս՝ գործօն սկզբունքները առնչութիւն մը կ'ունենան իրեն հետ, տարբեր անկէ՝ զոր բնազդները ունին անբանեղութուն:

Անոնք ուղղակի բնազդէ մղուած են, այսինքն, մղումէ մը՝ գործելու, առանց անոր վախճանը ըմբռնելու, ու չունին ընտրութիւն նոյն տեսակէ իրերու մէջ:

Մարդս ազատ է ընտրութիւն ընելու ընդմէջ գործողութեան տարրերուն, ըմբռնելով անոնց վախճանը, և ունի նոյն տեսակէ թեկնածու մը (alternative): Այսպէս որ իմացականութեան միջոցով կատարուած ընտրութիւնը, և ընտրողութեան եղած գործողութիւնը, — որ վարմունքն է, — կը դառնան ընտրութիւնն ու վարմունքը բանաւոր ինչպէս նաև բարոյական էակի մը:

Այսպէս է որ, բարոյական գիտութեան մէջ իմացականութիւնը ոչ միայն էական է գիտութիւնը հասկնալու՝ այլ՝ օժանդակ մը անոր տարրերուն մէկ մասը հայթայթելու համար:

Թարգմ. ՀԻԱՆՏ

Ի՞ՆՉ Է ԱՂՕԹՔԸ

(Մեծ հեղինակներու կաթմիր)

Բոլոր մեր՝ քրիստոնէիցս՝ աղօթքները զրօ են առանց Բրիստոսի միջնորդական աղօթքին:

C. Love

Աղօթքը հովանին է հոգւոյն, զո՞նք՝ Աստուծոյ և մտրակը՝ սատանային:

Bunyan

Կը խնդրեմ որ առնեմ, և երբ առնեմ դարձեալ կը խնդրեմ:

Jerome

Աղօթքը զանգակատան չուան է, կը քաշենք զայն ու զանգակը երկնից մէջ կը հնչեցնէ:

C. Evans

Աղօթքն է խօսիլ Աստուծոյ հետ. երբ կը կարդանք՝ Աստուած կը խօսի մեզ հետ, երբ կ'աղօթենք մենք՝ կը խօսինք Աստուծոյ հետ:

Augustine

Աղօքը թեւն է որով հոգին կը թռչի երկինք եւ մտածութիւնը աչք՝ որով կը տեսնենք զԱստուած:

Ambrose

Աստուած խօսքերուն չքեղութեան եւ արտայայտիչ ձեւերուն չի նայիր, այլ սրտի անկեղծութեան եւ բարեպաշտութեան: Բանալին դուրը կը բանայ ոչ թէ անոր համար որ ոսկեզօծեալ է, այլ որովհետեւ կը յարմարի կղպանքին:

Morley Punshon

Լոռու էշլի պատերազմով մը զբաղած միջոցին այսպէս աղօթեց. « Ո՛վ Տէր, դուն գիտես թէ այսօր ո՛րչափ զբաղած պիտի ըլլամ. եթէ ես մոռնամ Քեզ, Դուն մի՛ մոռնա՞ զիս »:

Ոչ ոք կրնայ արգիլել մարդուն զաղտնի աղերսը Աստուծոյ, ամէն մարդ կրնայ մատուցել չինել իր սրտին մէջ, ինքը ըլլալով քահանայ, իր սիրտը զո՞նք, եւ երկիրը որուն վրայ կը քալէ՝ սեղան:

Jeremy Taylor

Պաղ աղօթքները նման են անգլուխ նետերու, անծայր սուրերու, անթեւ թռչուններու: Անոնք չեն ծակեր, չեն կտրեր, չեն թռչիր վեր երկինքը, Պաղ աղօթքները երկինք հասնելէ առաջ կը սառնին:

Brooks

Աղօթքը գերբնական գործ մըն է, անոր համար իր սկզբունքն ալ գերբնական ըլլալու է: Ան որ Աստուծոյ հոգիէն բան մը չու-

նի՝ երբեք չի կրնար աղօթել. կենդանիի մը պէս կրնայ աղաղակել իր պէտքին կամ հոգեկան կամ մարմնական տագնապին ատեն, և կամ կրնայ աղօթքի բառեր ըսել, բայց չի կրնար աղօթել.

Leighton

Պաղ աղօթքները նման են առանց կրակի զօնի մը: Անգամ մը մէկը եկաւ Դեմոսթենեսին եւ խնդրեց որ պաշտպանէ իր դատը: Դեմոսթենէս ունէնդրեց պատմութիւնը՝ առանց ուշադրութիւն ընելու մարդուն որ պաղ ու առանց եռանդի կը պատմէր: Մարդը զգաց ըլլալիքը եւ անձկութեամբ աղաղակեց թէ բոլոր ըսածները ճշմարիտ են: «Ահ, ըսաւ Դեմոսթենէս, հիմա կը հաւատամ»:

Rile

Կարին Ժարգմ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ա Մ Ե Ն Ա Պ Ա Տ Ի Ի

Տ. Տ. ՍԱՀԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ԽԱՊԱԵԱՆ

ԸՆՏՐԵԱԼ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ՏԱՆԵ ԿԻՆԿԻՈՅ

Կիրակի իրիկուն հեռագիր մը հաղորդեց տեղական բոլոր հայ թերթերուն թէ Երուսաղէմի վանքին լուսարարապետ Տ. Սահակ Եպիսկ. Խապանան Կաթողիկոսական Պատրութեան Ժողովին մէջ միաձայնութեամբ և 62 քուէով Կաթողիկոս ընտրուած է Կիլիկիոյ Տան:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Խապանան Տ. Սահակ Եպիսկ. ծնած է 1849ին. Խարբերդի Եղէգի Գիւղը: Հայրն էր Մհտ. Կարապետ, իսկ մայրը Գոհար: Խապանան գերդաստանը բարի համբաւ մը ունի, եւ իրենց տունը ասպնջականութեան լոյն մը եղած է միշտ:

Գաբրիէլ (Սահակ Եպիսկ. ի աշխարհական անունը) պզտիկուց անխոնջ աշխատող

մը և յառաջդիմելու հետամուտ միտք մը ունէր, այնպէս որ երբ իր գիւղի դպրոցական շրջանը աւարտեց, չուզեց անով գոհ ըլլալ, եւ ստիպեց հայրը որ զինքը Մէգրէի աղք. վարժարանը ղրկէ: Այն ատեն Մէգրէի վարժարանը Խարբերդի յառաջադէմ դպրոցն էր:

Գաբրիէլ քիչ ժամանակի մէջ Մէգրէի բոլոր ուսուցիչներուն և քաղաքին երեւելիներուն համակրութիւնը շահեցաւ: Իր ձայնը այնչափ անոյշ էր որ, գիւղին երեւելիները շատ անգամ երաժիշտ զաստուին հետ իրենց տունը խնջոյքի կը հրաւիրէին զինքը:

Օր մը Կարապետ աղա միտքը դրաւ իր զաւակը Երուսաղէմ ղրկել: Իր այս մտադրութիւնը յայտնեց Գաբրիէլի որ համակերպեցաւ. և 1867 փետր. ի վերջերը երկուքը մէկտեղ ճամբայ ելան դէպի Երուսաղէմ:

Կարապետ աղա Երուսաղէմի այն առնւնուան Պատրիարքին՝ Տ. Եսայի սրբազանի՝ ղիմելով կը խնդրէ որ Գաբրիէլը Ժառանգաւորաց վարժարանը ընդունուի: Տ. Եսայի Պատրիարք նկատողութեան կ'առնէ Կարապետ աղայի խնդրքը, կը կանչէ հայրը և որդին, և ամէն կերպով եկեղեցականութեան յարմար դատելով Գաբրիէլը, հարկ եղած բժշկական քննութենէն վերջը վարժարան կ'ընդունի զայն:

Գաբրիէլ հազիւ երկու տարուան մէջ իր լուրջ ու աշխատասէր բնաւորութեամբ թէ՛ հանգուցեալ Պատրիարքին եւ թէ ուսուցիչներուն համակրութիւնը գրաւած էր: Ուստի Եսայի Պատրիարք Խարբերդցի Գաբրիէլ Խապանանը, անմիջապէս սարկաւազ ձեռնադրելով Պոլիս կը ղրկէ:

Ժամանակին Պոլսոյ Պատրիարքը, —արգի Ս. Հայրապետը, —տեսնելով Գաբրիէլ սարկաւազի քարոզչութեան մէջ ունեցած ձիրքը եւ գիտական հմտութիւնը, կը հրամայէ որ նոյն իսկ իր ներկայութեանը երբեմն քարոզ խօսի, Մայր-Եկեղեցիին բեմէն, ինչ որ անսովոր պարագայ մըն էր: Գաբրիէլ սարկաւազ քիչ ատենուան մէջ ճարտար քարոզիչի մը համբաւը կը շահի Պոլսոյ մէջ, եւ

կը գնահատուի ո՛չ միայն կղերական և զըրագէտ դասակարգէն, այլ նոյն իսկ օրուան դժուարահաճ Պատրիարքէն :

Երեք տարի Պօլիս մնալէ ետքը, Գարրիէլ սարկաւագ Երուսաղէմ կը դառնայ :

Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազան, այն ատեն վարդապետ, որ ժառանգաւորաց Վարժարանին Տեսուչն էր, Զմիւռնիոյ վիճակին առաջնորդ ընտրուելով կը հրաժարի միաբանութենէն, և իրեն տեղ 1874ին վարժարանին տեսչութեան կը կանչուի Գարրիէլ երկու ընկերներու հետ : Այդ օրէն Գարրիէլ սարկաւագ զպրօցին վարիչ կ'ըլլայ : Տեսչական եւ ուսուցչական զբաղումներէն զուրս կը խմբագրէ « Սիօն » ամսաթիւթը, եւ կը հեղինակէ բարոյական եւ իմաստասիրական գիրքեր, որոնք դեռ անտիպ կը մընան, եւ կը թարգմանէ դասագիրքեր :

Թէեւ դեռ սարկաւագ, բայց իր լուրջ բնաւորութեան շնորհիւ « Եպիսկոպոսապատիւ » տիտղոսը կը ստանայ Միաբանութենէն :

Գարրիէլ 7 տարի սարկաւագ մնալէ վերջը, 1877ին, Վարդապետի կիրակին Եսայի Պատրիարքէն Արեղայ կը ձեռնադրուի եւ կը կոչուի Ասհակ Աբեղայ :

Նորընծային արեղայութիւնը երկար չը տեւեց. հազիւ տարի մը անցած էր, երբ վարդապետական մասնաւոր իշխանութիւն եւ գաւազան կրելու արտօնութիւն ստացաւ :

Երեք տարի վերջը Սահակ Վ. Խապատեան կը փափաքի իր ծննդավայրը դառնալ, ուրկէ բաժնուած էր 12 տարիէ ի վեր : Ուստի վեց ամսուան արձակուրդ առնելով 1880 մայիս 1ին ճամբայ կ'ելլէ Խարբերդ երթալու համար : Յունիսին կը հասնի Խարբերդ, եգէզի գիւղը, եւ խուռն բաղձութեան մը կողմէ զիմաւորուելով, կ'առաջնորդուի գիւղին եկեղեցին, ուր բանախօսութեամբ մը շնորհակալութիւն կը յայտնէ իրեն եղած ընդունելութեան համար : Այդ միջոցներուն ալ Խարբերդի առաջնորդական աթոռը թափուր ըլլալով, ժողովուրդը կը խնդրէ Սահակ վարդապետէն, ընդունիլ ա-

ռաջնորդի պաշտօնը, բայց վարդապետը կը մերժէ : Կ'այցեկէ Խարբերդի վարժարանները, կը քարոզէ եկեղեցիներուն մէջ, եկեղեցական և զպրօցական մատենաներ կը նուիրէ չրջակայ կարօտ գիւղերու, և հազիւ երկու ամիս վերջը պատրիարքական հեռագրով Երուսաղէմ կը կանչուի, որովհետեւ իր բացակայութեան ատեն ժառանգաւորաց աշակերտները փոխանորդաբար վարժարանին տեսչութիւնը վարող վարդապետին զէմանսատելով, ամէն բան խանգարուեր և իր ներկայութիւնը անհրաժեշտ դարձած էր : Սահակ վրդ. Եսայի Պատրիարքին հեռագիրը ստանալէն անմիջապէս վերջը ճամբայ կ'ելլէ :

Մայրաքունութեան և եպիսկոպոսացման համեմէ ետքը վերջերս կը վարէր վանքին լուսարարապետի պաշտօնը, և հիմա կաթողիկոսական ընտրութեան ժողովին կողմէ միաձայնութեամբ կ'ընտրուի Կաթողիկոս Կիլիկիոյ Տան :

Մեր շնորհաւորութիւնները և խնդակցութիւնները նորընտիր Կաթողիկոսին և ընտրողական ժողովին ձեռք բերած այս յաջող արգիւնքին համար :

ՅԱԶՈՐԴ ԹԻԻՒՈՎ կ'աւարտի մեր այնքան հոգեբանական և յուզիչ վէպը « Ռոմոլայն », զոր կը ցաւինք որ ընթերցողներու հասկցող դասը միայն կրցաւ գնահատել և շատեր չկարդացին զայն :

Փոխանակ երկար վէպի, յարմար դատած ենք այսուհետեւ հրատարակել, Բիւրակնի մէջ, նշանաւոր հեղինակներու գործերէն, փոքրիկ վէպեր և հրահանգիչ պատմութիւններ, որոնք կը կարծենք թէ հաճոյքով պիտի կարդացուին :

Ինչպէս մասնաւոր նամակով ալ յիշեցուցած ենք, անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ, մեր այն բաժանորդները եւ գործակալները, որոնք սակաւն ենեկայ վերջացող տարիին իրենց հաշիւը չեն կարգադրած, հաճին անյապաղ հասցրել զայն մեզի :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ. — Եօզկաս. Պատ. Մ. Գ. — Ձեր ակնարկած գումարը չենք ստացած տակաւին :

«ԲԻԴԲԱԿՆ» Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՃՕՐՁ ԷԼԵՔԹ

(43)

Ռ Ո Մ Ո Ւ Ա

Գ Ի Ր Ք Գ.

Գ Լ Ի Ո Խ ԺԳ.

ՌՈՄՈՒԱ ԹԵՍՍԱՆ

ՎԵՐՍՏԻՆ ԿԸ ԳՏԵԿ

Թիթոյի այս եղբորական մահուան ատեն Ռոմոլա Ֆիրոէնցա չէր գտնուեր։ Անոր հետ ունեցած վերջին տեսակցութեան մը միջոցին ըսած էր Թիթոյի թէ ինք ամէն բան իմացած էր իր անցեալին և ներկային նշկատմամբ, և իմացած էր Պալտասարէի ով ըլլալը և և ուստի որոշած էր թողուլ զինքը և մեկնիլ Ֆիրոէնցայէն։ Ռոմոլա՝ սրտին մէջ հաւաքուած բոլոր դառնութիւնները պոռթկացեր էր Թիթոյի երեսին, այլ ևս չը կրնալով մտածել հետեւանքներուն վրայ, և ըսեր էր անոր.

— Թիթո՛յ, ես հոգի մը ունիմ որ կը քարչի՝ քու գործքերէդ, մեր միութիւնը կեղծիք մըն է սոսկ, և մշտապէս սուտ մը չկրնար արբանուէր ամուսնութիւն մը նշկատուիլ։

Այս վերջին տեսակցութենէն վերջ Ռոմոլա մեկնելու էր Ֆիրոէնցայէն և քաշուեր էր գիւղ մը ուր իր սիրոյ գեղեցիկ գործերով այդ գիւղացիներէն շատերը ժանտախտի պահուն ստոյգ մահուանէ ազատուելու և անոնց նախախնամութիւնը եղեր էր։

Եւ սակայն եկեր էր ժամանակ մը երբ իր այդ մեկուսացումին մէջ խորհելուն անցեալին վրայ՝ ինքզինք պահ մը դատաստանի նշխարներ էր և իր առած այդ քայլին արդարութիւնը խնդրոյ տակ մնացեր էր իր միտքին մէջ, և վերջապէս իր փախուստը դատապարտելու էր անոր մէջ գտնելով տեսակ մը վատութիւն և իր անձին հանգիստը միայն փնտռելու տկարութիւնը։ Բայց միւս կողմէ միտքը բերեր էր Թիթոյի հետ իր անցուցած կեանքին յիշատակը, և այն

վիճակը որ իրենց իրական միութիւնը անկարելի կ'ընէր։ Եւ այս բաներն ալ յիշելով իր փախուստը արդարացուցեր էր։ Եւ արդարեւ ամէն միտք, ի բաց առեալ այն միտքերը որոնք ազատ են այս կարգի տարակոյսներէ՝ զգացողութեանց բթութեան պատճառով, ենթակայ է այս տեսակ հակընդդէմ պայքարներու, երբ կեանքի մանուածապատ ու ոլորուն վիճակները արգելք հանդիսացած են միութեան մը շարունակութեանը։

Այս գիրար խաչաձեւով խորհուրդներուն և զգացումներուն մէջ, որոշեր էր վերջապէս Ֆիրոէնցա վերադառնալ, երբ հանդիպեցաւ կրօնաւորի մը որմէ իմացաւ իր ամուսինին մահը։ Ուստի Ռոմոլա ա'լ չսպասեց, և այդ իրիկունը իսկ Ֆիրոէնցա հասաւ, գնաց իր ազգականուհւոյն, Մոնա Պրիմիտայի տունը։ Ռոմոլա այնքան խորապէս յուզուած և գրգռուած էր իր էրկանը եղբորական մահուան պարագաները լսելով որ ուրիշ բան հասկնալու և ըմբռնելու վիճակին մէջ չէր գտնուեր։ Իր այս վշտահար վիճակին մէջ ինչ որ կրնար մտածել՝ իմանալ էր թէ ինչ եղած էին Թեսսա և անոր զաւակները։

Միւս անուստ կանուխ Ռոմոլա իր քայլերը ուղղեց հոն ուր անգամ մը գտած էր Թեսսան. բայց իր վախցած բանը պատահեցաւ. Թեսսա հոն չէր, Ռոմոլա եզրակացուց թէ Թիթոյ զանիկա կանուխէն զրկած էր անանկ տեղ մը ուր ինք ալ կրնար միանալ անոնց. վասն զի Ռոմոլա չէր հաւատար թէ Թիթոյ յօժարակամ պիտի բաժնուէր այս սիրուն տղաքներէն, Հոս ու հոն բաւական փնտռութիւններէ ետքը, վերջապէս իմացաւ թէ ուր էին, և անմիջապէս հոն գնաց, դուռը զարկաւ բայց առանց պատասխանի սպասելու ներս մտաւ ուր

տեսաւ թեստան ցած անկողինի մը վրայ նստած՝ որուն գէմքին վրայ արտասուեալոր լացի հետքեր կը նշմարուէին. երկու տըղաքը, Լիւյ եւ Նինա կը խաղային անկիւն մը: Ապա Ռոմոլա ձայնեց նոյն ափն յստակ ձայնով, որով սովոր էր իր հայրը զուարթացնել տարիներ առաջ, և ըսաւ.

— Թեստա՛:

Թեստա, ցնցուեցաւ եւ ոտքի ելլելով իր չորս կողմը նայեցաւ:

— Տե՛ս, ըսաւ Ռոմոլա, Աստուած զիս նորէն քեզի զրկեց:

Ինչո՞ք թեստա, ճշեց եւ հեկեկաց եւ Ռոմոլայի փարեցաւ խօսելու անկարող: Երկու տղաքը անկիւնէն եկան, և լայնաբաց աչքերով սկսան Ռոմոլայի նայիլ:

Այդ օրը ամէնքը միասին Մոնա Պրիծիտայի տունը գացին: Ռոմոլա աստիճանաբար իմացուց թեստայի թէ նախորդ ա՛յլ չէր կրնար գալ, վասնզի՛ մեռած էր:

— Բայց միսթարուէ՛, թեստա՛ս, ըսաւ Ռոմոլա ես մինչեւ վերջը քեզի հոգ պիտի տանիմ, բաց աստի Լիւիսն և Նինան ունինք:

Գ Լ Ո Ւ Խ ԺԳ.

ՎԵՐՁԻՆ ԼՌՈՒԹԻՒՆԸ

Մայիս 19 եկած էր, եւ այդ օրուան արեւածագին Ֆիորէնցա մտած էին Պապին երկու գործակալները, որոնք Սալոնարոլայի պատաստանը պիտի լսէին և վերջացէին: Այս գործակալները քաղաք մտան խանդավառ ցոյցերուն մէջ ժողովուրդին, որ կրօնաւորին պատժուիլը կը պահանջէր: Ժողովուրդը կը գոչէր:

— Կրօնաւորին խաբեբայութիւնն էր որ այսքան զգաւորութիւններ բերաւ մեր գըլխուն, թո՛ղ պատժուի անեւ ամէն բան նորէն պիտի հանդարտի եւ մեր չարիքներն ալ պիտի վերջանան:

Մայիս 23 ին, 1998, Ֆիորէնցա նորէն եռուղեքի մէջ էր, ժողովուրդը նորէն հաւաքուած էր հրապարակին վրայ Սալոնարոլայի վախճանը տեսնելու համար: Դղեակին մարմարեայ դարատափին վրայ երեք

բարձրաւանդակներ կառուցուած էին, մէկը՝ Եպիսկոպոսին համար որ Սալոնարոլայի շընորհադրկութեան արարողութիւնը պիտի կատարէր, միւսը՝ Պապին գործակալներուն համար որ Սալոնարոլան Հերիտիկոս և հերձուածող պիտի հռչակէին, և երրորդը ութը իշխաններուն համար որոնք մահուան վճիռը պիտի արձակէին:

Ռոմոլա ալ գացած էր ներկայ գտնուելու այդ օրուան կսկծայի արարողութեանց և Սալոնարոլայի վախճանին: Վերջապէս շշուկ մը բարձրացաւ թէ ահա կուգայ: Ռոմոլա տեսաւ զանկա որ կուգար հագած իր Դոմինիկեանի հագուստը, եւ որ կեցաւ Եպիսկոպոսին առջեւ և իր կրօնաւորի բոլոր զգեստները կոպտաբար քաշուեցան, հանուեցան իր վրայէն, մինչեւ որ մնաց բրդեայ ներքնազգեստով, որ սրբազան պաշտօնի մը և կամ ո՛ր և է աստիճանի մը յատուկ չէր: Այսպէս կատարուեցաւ աստիճանազրկումը, եւ կտրուեցաւ զինուորեալ Եկեղեցիէն: Ապա միւս պաշտօնեաներն ալ իրենց պաշտօնը կատարելէ վերջ, Սալոնարոլա և իր հետ երկու ուրիշ կրօնաւորներ, որոնք իբր անոր հետեւորդներ եւ գործակիցներ նոյն պատիժին պիտի ենթարկուէին, յառաջացան զէպի բեմը ժողովուրդին նախատալից պողտուքներուն մէջ: Ռոմոլա տեսաւ Սալոնարոլան, որ հիմա իրմէն շատ հեռու չէր, եւ ապա իր աչքերը մէկ կողմ դարձուց չտեսնելու համար վերջին վայրկեանը Սալոնարոլայի, որուն վրայ հիացողներէն էր:

Այդ վայրկեանը տեսաւ, եւ Ռոմոլա իմացաւ թէ Սալոնարոլայի ձայնը լուսն էր յաւիտենապէս:

« ՌՈՄՈԼԱ » և Կ'ԱՆԱՐՏԻ ԵԱՅՈՐՈՂ ՔԻՆՈՎ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Հոկտ. 23ին Սէնթ-Անտրիուի (Սկոլտիա) մէջ կատարուեցաւ Էնտրիու Քարնէկիի հաստատուիլը իբրեւ պատուակալ տնօրէն համալսարանին: Մեծահարուստ ձերուսին այդ

առթիւ խօսեցաւ աշխարհի մէջ ճարտարա-
գործական և առեւտրական գերակշռութեան
վրայ, Ըսելէ յետոյ թէ իրաց նախկին վի-
ճակը փոխուած է և թէ Ամերիկա հարստու-
թեամբ, ճարտարագործութեամբ ու վաճա-
ռականութեամբ առաջնակարգ ազգ մը եղած
է; հրաւէր կարգաց Վիլհէլմ Բ.ի որ իր ազ-
գեցութիւնը բանեցնէ՝ եւրոպական Միացեալ
Նահանգներ կազմելու, քաղաքական ու ճար-
տարագործական միութեան մը ձեւին տակ,
Ատով միայն, յարեց Քարնէկի, Եւրոպա պի-
տի կրնայ տիրել օտար հրապարակներուն և
եւ մղել ամերիկեան արչաւանքը: Վիլհէլմ
Բ. կրնայ մեծ դեր մը խաղալ, ազատելով
Եւրոպան իր վրայ ճնշող բռնէն՝ որ ամէն
րան կը քանդէ ու կը ջլատէ՝ պատերազմի
երկիւղով: Քարնէկի պարզելով եւրոպական
մեծ ազգերու կացութիւնը, ըսաւ թէ Անգ-
լիոյ մէջ բոլոր դասակարգերը շատ անհոգ
կերպով կ'ապրին: Հրաւիրեց Անգլիացիները
որ քիչ խմեն ու ծխեն և հրաժարին իրենց
ձիարչաւանքէն, նաւարչաւանքէն և այլն: Մր.
Քարնէկի Ֆրանսայի նկատմամբ ըսաւ ինչ
չաւ հաւանական չի նկատեր որ իր վաճա-
ռականութիւնը աւելցնէ և թէ իր ժողո-
ւութիւնը չափաւորութեան ու առաքինու-
թեանց շնորհիւն է որ իր դիրքը կը պահէ
առաջնակարգ ազգերու մէջ: Քարնէկի ըսաւ
նաեւ թէ Անգլիոյ մէջ քաննչինք տարիէն
պիտի սպառի երկաթի արտադրութիւնը և Ա-
մերիկայի մէջ ալ 60-70 տարիէն:

* * *

Գերմանիոյ և Ֆրանսայի կողմէ առաջար-
կուած երեք պայմանները, Շանկայի մէջ
ունեցած իրենց պահակազօրքերը ետ քաշելու
մասին, գրեթէ նման են իրարու: Այդ տէ-
րութիւններէն իւրաքանչիւրը գրեթէ սապէս
կը յայտարարէ. — Շանկայի գրաւումը և
պարպումը միասնաբար կատարուելով, այ-
տուհետեւ կատարուելիք զինուորական գրաւ-
ման համար ալ նոյնը պիտի ըլլայ: Չին պար-
տի յանձնառու ըլլալ ուրիշ ու և է տէրու-
թեան չշնորհել ու և է քաղաքական, զին-
ւորական, ծովային կամ տնտեսական ա-
ռանձնաշնորհում եանկ-Ձէի հովտին մէջ:

Տնտեսական առաւելութեանց մասին եղած
պայմանները միմիայն կառավարութեանց հա-
մար գործադրելի պիտի ըլլան բայց ոչ ան-
հատներուն: Չին պարտի յանձնառու ըլլալ
ո և է ուրիշ տէրութեան չթոյլատրել, որ-
պէս զի ո և է կէտ գրաւէ Եանկ-Ձէի վրայ,
որ գետին վրայ կը նայի, թէ՛ Շանկայի գետ-
նիվերը և թէ գետնիվարը: Ֆրանսա, իր ա-
ռաջին պայմանին մէջ, նուազ յախուռն կեր-
պով կը յայտարարէ թէ ասկէ ետքը կա-
տարուելիք գրաւման մը պարագային կը վե-
րապահէ իր գործելու ազատութիւնը: Երկ-
րորդ պայմանին մէջ ալ չի խօսիր տնտեսա-
կան առաւելութեանց վրայ, Չին հոկտ. 15ի
թուով պատասխանագրով մը, ուղղուած եր-
կու դեսպանատուներուն, կը յայտնէ թէ կ'ըն-
դունի այդ պայմանները: Հետեւաբար այս
պայմաններով պիտի կատարուի Շանկայը
պարպելու գործողութիւնը:

* * *

Նոր անկարգութիւններ պատահեցան Անգլ.
Երեսփ. Ժողովին մէջ: Միշտ նոյն պատճա-
ռով կը մերժեն Ժողովին մէկ նիստը նուի-
րել՝ իրլանտական գործերով զբաղելու: Իր-
լանտացիները կը բազմապատկեն իրենց հար-
ցումները: Խօսքերով կը խեղդեն նախա-
րարները: Ատենապետը յայտարարեց թէ երբ
հարցումի մը պատասխանուէր, առանց կան-
խագոյն ազդարարութեան, ո և է հարցապըն-
դում չպիտի ըլլար. ասոր վրայ հանդար-
տութիւնը վերահաստատուեցաւ: Իրլանտա-
ցի երեսփոխան Մր. Մաք Նէյլ առաջարկեց
նիստը յետաձգել: Ատենապետը ընդգիմացաւ
յետաձգման առաջարկին: Իրլանտացի ուրիշ
երեսփոխաններ մեծ եռանդով ուժ տուին
խնդրին, փոփոխակի ոտքի ելլելով իրենց
նստարաններուն վրայ: Ընդհուպ անկարգու-
թիւնը ծայր աստիճանին հասաւ: Մր. Ճոն
Ռէտմընտ կը պնդէր, ատենապետին հետ վի-
ճարանելու համար, մինչ իրլանտացի երես-
փոխանները եռանդապին կը ծափհարէին,
իսկ նախարարական կուսակիցները կը բողո-
քէին: Մ. Ռէտմընտ վերջապէս լսելի ընել
տուաւ իր ձայնը: Ուրիշ իրլանտացի երես-
փոխան մը թոյլատուութիւն ձեռք ձգեց յե-

տաճգման առաջարկ ներկայացնելու, ի մեծ ուրախութիւն իրլանտացիներուն: Այդ առաջարկը, որ իրիկուան ներկայացուցեալ Ժողովին, 98ի դէմ 200 ձայնով մերժուեցաւ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Արձակուած զինուորներ. — Տարտանէլ գտնուող օսմ. նաւաբաժնին զինուորներէն 174 հոգի իրենց ծառայութեան պայմանաժամը աւարտած ըլլալով, Մախսուէի Բարքս շոգենաւով, երէկ գիշեր, Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանեցին: Սեւ ծովի զանազան նաւահանգիստները զբոսելու, ուրկէ իրենց ծննդավայրերը պիտի երթան, Կայսերական մասնաւոր թիկնապահ Չէրքէս Մէհմէտ փաշա նոյն շոգենաւը գնաց եւ վեհ. Սուլթանին կայս. բարեւները հաղորդեց. զինուորները երեք անգամ «Բատիշահըմ չոք եաշա» գոչեցին: Մէհմէտ փաշա նաեւ հոգաց անոնց բոլոր պէտքերը: Բարքս Բշ. գիշեր ճամբայ ելաւ դէպի Սեւ ծով: Կայս. Իրատէի մը համաձայն, Կայս. թիկնապահ Թալաթ պէյ մինչեւ Սեւ ծովի բերանը ընկերացաւ նոյն զինուորներուն:

Կարմրախի շինադեղը. — Տղոց յատուկ Համիտիէ հիւանդանոցին բժիշկներէն դերգնդապետ Նուրի պէյ որ Կայս. Իրատէով պաշտօն ունի ուսումնասիրութիւններ կատարել Վիէնայի մէջ կարմրախի ղէմ տոք. Մոզէրի գտած չիճադեղին համար, Վիէնա ուղեւորեցաւ: Տոք. Նուրի պէյ եւրոպական կեդրոններու մէջ զանազան հիւանդութեանց համար պատրաստուած չիճադեղերու մասին ալ քննութիւն պիտի կատարէ:

Հիլլեսական դեսպան Մալրոկորտաթօ իշխանը թէեւ իր հրաժարականը զրկեց Յունաստանի արտաքին գործոց նախարարութեան, սակայն իր հրաժեշտի գիւրերը տակաւին չստացաւ: Մալրոկորտաթօ իշխանը որ երեսփոխան պիտի ընտրուի, հոկտ. 26ին Աթէնք պիտի ուղեւորի:

Պ. Կըվինէր. — Տէոյշէ Պանքի տնօրէն եւ Անատոլիի երկաթուղիին վարչական

Խորհուրդին նախագահ Պ. Կըվինէր, առջի օրը, Պոսթանձիի մէջ ճաշի հրաւիրուեցաւ նոյն երկաթուղիին ընդհանուր տնօրէնի օգնական Պ. Հիւկնէնի կողմէ: Բշ. աւտու Պ. Կըվինէր եւ Պ. Հիւկնէն մասնաւոր կառավարմամբ մը Պոսթանձիէն ճամբայ ելան, պտոյտ մը կատարելու Անատոլիի երկաթուղիի գիծին վրայ:

Ֆոն Տիւրինկ փաշա ուսուցիչ կարգուեցաւ Քիլի համալսարանին մէջ մորթի հիւանդութեանց: Ֆոն Տիւրինկ փաշա այդ լուրը առնելուն, հրաժարեցաւ Գասթէմուհիի ու Պրուսայի նահանգներուն մէջ ունեցած իր բժշկական պաշտօնէն: Ֆոն Տիւրինկ փաշա, քիչ օրէն, Գերմանիա պիտի ուղեւորի իր կնոջը հետ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ Է

Յ. Յ. ՄԱՆԻՍԱՃԵԱՆԻ

ԸՆԴԱՐՁԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

59 պատկերներով եւ 12 քարտանկերով

Խնամուած գեղեցիկ գործ մը, որ յարմարագէտ կրնայ ծառայել աշխարհագրութիւն ուսանող ամէն կարգի աշակերտներու, իր դիւրութեամբ մէթոտովը, հարցումներու ընտրութեամբը, վիճակագրութիւններու ճշգրտութեամբը եւայլն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Սիրուած բանաստեղծ Արտաշէս Յարութիւնեանի բանաստեղծութիւններուն մէկ հաւաքածոն:

ԼՔՈՒԱԾ ՔՆԱՐԸ

Նուիրուած բանաստեղծին լուսաղբօր

ԹԼԿԱՏԻՆՅԻՆ

Գողարիկ ու ճաշակաւոր հատոր մը, որ կը խտացնէ 51 ոտանաւորներ, ամէնքն ալ իրարմէ գեղեցիկ և տողուած ճամբարտապէս բանաստեղծական աւելնով մը:

Հ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՏԵՐ ԵՒ ՏՈՐԵՆ

Տպագ. ՆՇԱՆ. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Պապը Ալի Գաֆֆարի Իգամ լրագրին դէմ քիւ 38